

Пропозиції
Міністерства освіти і науки України
до проєкту Закону України
«Про безпеку та здоров'я працівників на роботі»
(реєстр. № 10147 від 13.10.2023,
Кабінет Міністрів України)
(перше читання)

Міністерство освіти і науки України, підтримуючи ініціативу, запропоновану законопроектом, зазначає про необхідність доопрацювання деяких його положень та в межах компетенції надає такі зауваження і пропозиції до проєкту акта.

1. Відповідно до статті 43 Конституції України використання праці неповнолітніх на небезпечних для їхнього здоров'я роботах забороняється.

Статтею 188 Кодексу законів про працю України визначено, що не допускається прийняття на роботу осіб молодше шістнадцяти років.

За згодою одного із батьків або особи, що його замінює, можуть, як виняток, прийматись на роботу особи, які досягли п'ятнадцяти років.

Для підготовки молоді до продуктивної праці допускається прийняття на роботу здобувачів освіти закладів загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої чи вищої освіти, які здобувають у будь-якій формі початкову, базову середню чи профільну середню освіту для виконання легкої роботи, що не завдає шкоди здоров'ю і не порушує процесу навчання, у вільний від навчання час по досягненні ними чотирнадцятирічного віку за згодою одного з батьків або особи, що його замінює.

Згідно із статтею 53 Закону України «Про освіту» здобувачі освіти мають право, зокрема, на безпечні та нешкідливі умови праці, трудову діяльність у позанавчальний час.

Звертаємо увагу, що проєктом Закону пропонується виключити з Кодексу законів про працю України статті 190, 192, нормами яких, зокрема, забороняється застосування праці осіб молодше вісімнадцяти років на важких роботах і на роботах з шкідливими або небезпечними умовами праці, а також на підземних роботах, залучення до підймання і переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми, та залучення до нічних, надурочних робіт і робіт у вихідні дні. Водночас стаття 29 законопроекту в частині обов'язку роботодавця щодо забезпечення безпеки та здоров'я працівників, які не досягли 18-річного віку, не містить у повному



МОН № 1/194-П-23 від 03.11.2023

Підписав: Лісовий Оксен Васильович

Сертифікат: 3FAA9288358EC00304000000ED323600C71DB500

Дійсний: з 22.03.2023 0:00:00 по 21.03.2025 23:59:59

, зокрема це стосується

заборони залучення такої категорії працівників до підземних робіт, робіт у вихідні дні тощо.

Крім того, слід зазначити про неузгодженість між собою положень статті 29 проєкту Закону. Зокрема, частина п'ята цієї статті встановлює, що перелік робіт та небезпечних або шкідливих професійних факторів і умов праці, в яких забороняється застосування праці осіб, які не досягли 18-річного віку, а також граничні норми підймання та переміщення важких речей працівниками, які не досягли 18-річного віку, визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері безпеки та здоров'я працівників на роботі. Водночас у пункті 2 частини четвертої цієї статті законопроєкту визначений перелік робіт із впливом небезпечних та шкідливих професійних факторів (в тому числі іонізуючого випромінювання, мікроклімату, шуму, вібрації), а також збудників, які є токсичними, канцерогенними тощо.

2. Згідно із статтею 23 Закону України «Про освіту» держава гарантує академічну, організаційну, фінансову і кадрову автономію закладів освіти. Обсяг автономії закладів освіти визначається цим Законом, спеціальними законами та установчими документами закладу освіти.

До прикладу, положеннями статті 59 Закону України «Про повну загальну середню освіту» визначено, що заклади загальної середньої освіти провадять фінансово-господарську діяльність відповідно до Бюджетного кодексу України, цього Закону, Закону України «Про освіту» та інших нормативно-правових актів.

Фінансова автономія закладів загальної середньої освіти в частині використання бюджетних коштів передбачає самостійне здійснення витрат у межах затверджених кошторисами обсягів, зокрема на формування структури закладу загальної середньої освіти та його штатного розпису.

Фінансування закладів загальної середньої освіти здійснюється з державного та місцевих бюджетів відповідно до Бюджетного кодексу України. Іншими джерелами фінансування закладів загальної середньої освіти можуть бути: доходи від надання платних освітніх та інших послуг; благодійна допомога відповідно до законодавства про благодійну діяльність та благодійні організації; гранти; інші джерела фінансування, не заборонені законодавством. Отримані із зазначених джерел кошти використовуються закладами загальної середньої освіти відповідно до затвердженого кошторису та повинні бути використані відповідно до його установчих документів, зокрема для організації та забезпечення його діяльності.

Водночас згідно з частиною третьою статті 38 Закону України «Про повну загальну середню освіту» керівник закладу загальної середньої освіти має право, зокрема, призначати на посаду, переводити на іншу посаду та звільняти з посади працівників закладу освіти, визначати їхні посадові обов'язки, заохочувати та притягати до дисциплінарної відповідальності, а також вирішувати інші питання, пов'язані з трудовими відносинами, відповідно до вимог законодавства.

Пунктом 31 частини першої статті 1 законопроекту визначено, що роботодавець – юридична або фізична особа, яка в межах трудових відносин використовує працю фізичних осіб, а частиною четвертою статті 19 проекту акта передбачено зобов'язання роботодавця «забезпечити проведення попереднього профілактичного медичного огляду».

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 23.05.2001 № 559 «Про затвердження переліку професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам, порядку проведення цих оглядів та видачі особистих медичних книжок» працівники закладів освіти підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам, у тому числі попереднім. А також, керуючись переліком медичних психіатричних протипоказань щодо виконання окремих видів діяльності (робіт, професій, служби), що можуть становити безпосередню небезпеку для особи або оточуючих, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 10.05.2022 № 577, та Порядком проведення попередніх, періодичних та позачергових психіатричних оглядів, у тому числі на предмет вживання психоактивних речовин, затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 18.04.2022 № 651, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 15.06.2022 за № 648/37984, працівники закладів освіти перед влаштуванням на роботу мають проходити обов'язковий попередній психіатричний огляд.

У зв'язку з чим звертаємо увагу на необхідність законодавчого врегулювання питання щодо фінансування витрат на проходження попереднього медичного огляду осіб перед їх призначенням на посади працівників закладів освіти.

Крім того, частиною шостою статті 19 законопроекту визначено, що «у разі, коли особа, з якою роботодавець має намір укласти трудовий договір, відмовилася від проходження попереднього медичного огляду або за результатами такого огляду встановлено непридатність особи до виконання трудових обов'язків, роботодавець має право відмовитися від укладення з нею трудового договору. Така відмова не може вважатися дискримінацією за станом здоров'я».

Тому вважаємо за доцільне частину четверту статті 19 проєкту Закону викласти в такій редакції:

«4. З метою упередження можливих негативних наслідків впливу професійних факторів на здоров'я осіб, з якими роботодавець має намір укласти трудовий договір, роботодавець зобов'язаний попередити їх про професійні ризики, можливий негативний вплив на здоров'я та забезпечити прийняття особи на роботу за умови проходження медичного огляду з метою визначення стану здоров'я, реєстрації вихідних об'єктивних показників здоров'я та можливості виконання без погіршення стану здоров'я професійних обов'язків в умовах дії конкретних шкідливих та небезпечних факторів робочого середовища і трудового процесу.».

3. Пунктом 15 статті 1 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» визначено, що основними видами наукової (науково-технічної) роботи є науково-дослідні, дослідно-конструкторські, проектно-конструкторські, дослідно-технологічні, технологічні, пошукові та проектно-пошукові роботи, виготовлення дослідних зразків або партій науково-технічної продукції, а також інші роботи, пов'язані з доведенням нових наукових і науково-технічних знань до стадії практичного використання.

З метою приведення положень проєкту акта у відповідність до норм чинного законодавства пропонуємо частину першу статті 9 законопроєкту викласти в такій редакції:

«1. Держава створює умови для підвищення рівня наукових знань і проведення досліджень у сфері безпеки та здоров'я працівників на роботі, зокрема шляхом фінансової підтримки проведення науково-дослідних, дослідно-конструкторських, проектно-конструкторських, дослідно-технологічних, технологічних, пошукових та проектно-пошукових робіт, виготовлення дослідних зразків або партій науково-технічної продукції, а також інших робіт, пов'язаних з доведенням нових наукових і науково-технічних знань до стадії практичного використання у цій сфері підприємствами, установами, організаціями та іншими інституціями різних форм власності».

Крім того, враховуючи пункт 9 статті 1 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», згідно з яким дослідницька інфраструктура - це сукупність засобів, ресурсів та пов'язаних з ними послуг, які використовуються науковим співтовариством для проведення досліджень на найвищому рівні, що охоплює найважливіші об'єкти наукового устаткування та обладнання або набори приладів, ресурси, що базуються на знаннях (колекції, архіви, депозитарії або банки даних наукової інформації), інфраструктуру, засновану на технології комунікацій (грід, комп'ютери,

програмне забезпечення і мережевий зв'язок), та інші структури унікального характеру, положення Концепції Державної цільової програми розвитку дослідницьких інфраструктур в Україні на період до 2026 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.04.2021 № 322-р, пропонуємо у пункті 1 частини другої статті 9 проєкту Закону слова «дослідницьких структур» замінити словами «дослідницьких інфраструктур».

Також звертаємо увагу, що у частині четвертій статті 9 законопроекту передбачено функцію координації проведення наукових досліджень у сфері безпеки та здоров'я працівників на роботі, що за своїм змістом є реалізацією державної політики. Тому пропонуємо доповнити частину четверту статті 9 проєкту Закону після слова «формування» словами «та реалізацію».

Міністр освіти і науки України

Оксен ЛІСОВИЙ